

Kristýna Večeřová
Motiv snu v díle Fjodora Michajloviče Dostojevského

UVES, FFUK Praha 2017, 53 s.

Bakalářská práce Kristýny Večeřové je věnována závažnému a frekventovanému motivu v Dostojevského tvorbě, kterým je sen. Jedná se na jednu stranu o motiv typický pro romantismus, z něž spisovatel vycházel, na druhou stranu jej Dostojevskij tvůrčím způsobem přetvářel a pracoval s ním v souladu s novátorskou poetikou své tvorby. Téma je poměrně obtížné z literárněvědného hlediska, ale ještě obtížnější jsou jeho mimoliterární souvislosti, které je při interpretaci třeba znát. Každá práce věnovaná Dostojevskému navíc musí počítat s tím, že se pohybuje v prostoru prozkoumaném desítkami, ne-li stovkami badatelů. To pochopitelně neznamená, že student nemůže přijít s vlastním shrnutím či interpretací problematiky, záleží však, jakým způsobem tak učiní.

Kristýna Večeřová se rozhodla ve svém textu vstoupit přímo *in medias res*, bez pečlivější definice tématu, problematiky, pojmů a kontextu své problematiky. Literární motiv snu definovala stručně a vágně v kapitole 1.1, aby se pak věnovala jeho výkladu přímo na materiálu Dostojevského děl. Další text pak působí nepřehledným dojmem, kde se jednotlivá témata vzájemně prolínají, splývají a také opakují. Čtenář brzy ztrácí orientaci a nehledě na některé zajímavé myšlenky a postřehy vyjádřené autorkou se setkává i s myšlenkami spornými či nepotvrzenými. K teoretičtějšímu pojetí snu se práce částečně vrací v kapitole 5, ale svou snahu nedovrhuje a následuje už jen závěr. Práce působí chaotickým dojmem a není zřejmé, jaké závěry z ní skutečně vyplývají.

Domnívám se, že hlavní problém práce spočívá v absenci systematického, analytického přístupu k tematické problematice. Kdyby bylo pečlivěji definováno téma práce, metodika jeho zkoumání a aspoň stručně vymezeny pojmy, mohlo by být dosaženo přesvědčivějších výsledků. Je časem prověřenou tradicí, že práci má zahájit vysvětlení metody, popsání badatelského pole a sekundární literatury a teprve poté následuje vlastní analýza. Domnívám se, že nedodržením tohoto postupu se práce v podstatě rozpadla.

Pokusím se toto tvrzení doložit na příkladu základních pojmů, s nimiž práce operuje. Co je to sen? Co je to „všední realita“? Co je to „fantaskno“, „normalita“, „mystično“, „realita“? Kdyby byla práce opřena alespoň o základní vymezení, nemohlo by se stát, že „sen“ se traktuje zároveň s „halucinací“ či „vidinou“ (s. 29n). U Dostojevského se skutečně pracuje se stykem „běžného“ světa s jinými typy reality, „běžného“ vnímání s ostatními variantami percepce, ale ty „ostatní“ nejsou stejného druhu (a jsou stejného druhu ty „běžné“?). Autorka by měla oddělit halucinaci, vidinu na jedné straně a zjevení, vidění na straně druhé. Ani jedno přitom není sen. Manifestace jiné reality (božské, ale i démonické) mohou probíhat jak ve snu, tak v bdělém stavu. Jaký vztah mají k těmto jevům stavy vědomí nemocného člověka? Jaký stavy duševně nemocné osoby či psychicky retardované? Všechny tyto případy nacházíme jak v Dostojevského dílech, tak v bakalářské práci. Dostojevskij se (naštěstí pro nás) nezmiňuje o stavech mysli navozených omamnými látkami. Podstatné pro nás je, že ani jeden z mnou zmíněných případů není sen, tudíž by neměl spadat do sféry práce. Sen totiž nastává *ve spánku*.

Práce je sice literárněvědně zaměřená, ale pracuje s těmiž neliterárními skutečnostmi, jež umění reflektuje. Neovládnutí základní typologie různých stavů vědomí a projevů, k nimž může během nich docházet, vnáší chaos i do analýzy literárního textu. Hovoří se vlastně o všem dohromady a tím se také ztrácí vypovídající hodnota. Není náhodou, že dílem Dostojevského se od dvacátého století zabývají v hojně míře psychologové a náboženští

myslitelé. Snaha zcela se oprostit od problematiky, s níž Dostojevského texty pracují, se v práci projevuje také v nadměrném zdůrazňování pojmů „fikční svět“ a „narace“. Mimoliterárním skutečností však v tomto případě zcela uniknout nelze.

Osobně si myslím, že práce se neměla zabývat všemi sny (a spolu s nimi i nesny) u Dostojevského, ale měla se zaměřit na užší problém v rámci tohoto tématu. Náznaky takového přístupu spatřuji například v kapitole 4, která hovoří o typologii snů jako vloženém narativu. Z takového základu by podle mého názoru mohla vykristalizovat zajímavá práce, i ta by ovšem musela být opřena o literaturu a analytické argumenty. Bakalářská práce ze své podstaty nemůže analyzovat tak složitý komplex, jaký byl postaven do titulu práce Kristýny Večeřové.

Chaotický dojem umocňuje také formální stránka práce. Konkrétní odkazy na literaturu jsou často nahrazovány spojeními „mnozí vědci“, „badatelé“ (např. s. 8), všeobecná shrnování bez jakýchkoli odkazů jsou častá v celém textu. Pokud se odkazuje na literaturu, i běžně dostupná vydání se citují z internetu, bez konkrétních stran, často není jasné, co se vlastně cituje (za všechny pozn. 61). Z tohoto důvodu vlastně ani není možné s autorčinými argumenty věcně polemizovat.

Zdůrazněme však také pozitivní stránky práce. Autorka je dobře obeznámena s beletristickým dílem Dostojevského. Má pěkný a bohatý jazyk, v práci nenalezneme gramatické chyby. Místy jsou formulovány zajímavé myšlenky a postřehy. Autorka je tvůrčí osobnost a zjevně má schopnost napsat i dobrou kvalifikační práci, je však potřeba, aby si své téma lépe připravila a oddělila vědecký přístup od eseje.

Závěrem: Bakalářská práce Kristýny Večeřové splňuje požadavky kladené na bakalářskou práci a doporučuji ji k obhajobě. Hodnotím ji stupněm dobře.

V Litoměřicích 22. srpna 2017

doc. PhDr. Hanuš Nykl, Ph.D.